

De toeschrijving der voorwerpen (die alle in mijn bezit zijn) aan het Magdalénien geschiedde op typologische gronden en in verband met de bodemgesteldheid der vindplaats en omgeving.

Havelte, Voorjaar 1937.

G. H. VOERMAN.

DE SLIKKEN BIJ DEN HELDER

Het was reeds donker toen we bij de Kolenplaat aankwamen. De ankerketting rinkelde over boord, dan is er loos genoeg en de TX 13 gierde op den stroom. De zeilen werden opgedoekt en de zwaarden opgetrokken.

„Gerrit” riep Piet Leen (onze gezagvoerder), „ga jij even naar binnen en maak het kacheltje maar aan om koffie te zetten”. Ik dook binnen in het vooronder waar het bewuste kacheltje stond, een klein rond kacheltje dat voor alle doeleinden dienst deed, voor koffie, voor den middagpot en 's winters voor verwarming; zocht vlug wat hout bijeen, begoot het met petroleum en stak de vlam erin; weldra stond het kacheltje vrolijk onder den waterketel te snorren.

In een oogenblik tijds kookte het water, ik deed er twee lepels koffie in en binnen vijf minuten was de koffie bruin. Intusschen waren Toon en Piet Leen ook in het vooronder afgedaald. Toon zette groote witte kommen klaar en deed er twee flinke scheppen suiker in, terwijl Piet Leen de koffie tapte. De proviandkist werd geopend waaruit wit tarwe- en roggebrood en een groot stuk spek te voorschijn kwamen. Dit heele zaakje werd op een krant uitgespreid en ieder sneed voor zich zelf wat hij wenschte. Ik nam een pil witbrood met een plak spek en roggebrood er op, gelijk hier de gewoonte was. Na afloop van den maaltijd spraken wij af, dat voor ze gingen visschen ze mij op de schorren zouden brengen. Ik wilde een wandeling langs de schorren en slikken maken.

Dat afgesproken zijnde spreidde ieder zijn bed. Piet Leen ging in het vooronder-slaapvertrek, want daar was de eigenlijke slaapkamer, afgeschoten door een wand van het woongedeelte. Toon en ik spreidden onze dekens over de banken uit. De schuifdeur, welke toegang verleende tot de buitenlucht, werd afgesloten en zoo gingen we onder zeil. Ik sliep spoedig in, al was het slaapvertrek wat vreemd voor me; maar ik geloof niet, dat ik dien nacht ook maar één keer ben wakker geworden.

We waren 's morgens al weer vroeg uit de veeren, want over een uur of vier zou het laag water zijn, dus moest de botvisserij spoedig aanvangen. Na ons ontbijt en een kom koffie gebruikt te hebben stapten we in een kleine boot, waarmede Piet Leen en Toon mij naar het schor zouden brengen. Het schor lag een veertig meters van ons af, dus was het spoedig bereikt.

Op de naakte slikken groeide indertijd op sommige plaatsen veel zeegras, hetgeen nu niet meer het geval is. Tal van krekens en geulen liggen in de slikken en vereenigen zich tot grootere geulen welke in de hoofdgeul uitstroomen.

Op de drooggelopen slikken hielden zich honderden kleine strandloopertjes op, ze hebben altijd haast bij het zoeken naar voedsel en loopen dan weer op een drafje verder, ze zijn niet schuw; als ik langs ze wandel is het een gepiep en een gemurmel van belang; ik zie kibbelpartijtjes bij de vleet, als ze elkander een lekker hapje misgunnen. Doch die durven maar kort, want ze geven zich geen tijd elkander lang te achtervolgen, zooals dit bij de meeuwen gebruikelijk is. Als op een gegeven teeken gaat opeens de geheele vlucht op de wieden en strijkt een eindje verder neer.

Kleine strandpluviertjes zijn ook aanwezig eveneens de bontbek.

De oeverlooper tippelt langs de waterkant en scharrelt daar zijn kostje op. Een eenzame

DE SLIKKEN BIJ DEN HELDER ☼ ☼ ☼ ☼ ☼ ☼ 117

visscher staat bij een stroomend geultje, kalm stapt hij telkens een eindje verder. Het is de blauwe reiger, hij stelt meer belang in dat, wat zich in het water beweegt.

De meeuwen zijn aan het werk tusschen de mosselenbollen die nog in het water staan. Zoo dra er één iets bizonders gevonden heeft breekt de oorlog uit, onder helsch spektakel probeeren ze elkander den buit te ontrooven. Dat geeft een jachtpartij van geweld. De eene luchtaanval na de andere wordt gepleegd en de bezitter van het scharretje moet allerlei buitelingen maken en cirkels beschrijven om tusschen zijn belagers uit te komen.

Onder deze bedrijven door bagger ik naar een mosselenbol. Het is niet zulk een gemakkelijke wandeling, telkens krijg ik het gevoel, alsof m'n beenen door de taaie weeke klei uit m'n lichaam getrokken worden. Op de mosselenbol is het gelukkig wat beter, maar daarachter ligt nog een stukje van die vette bagger, waar ik nog door heen moet. Af en toe verlies ik m'n laars bij het optrekken van mijn been; wil ik niet vallen dan moet ik mijn andere been weer terughalen. Zoo kom ik dan eindelijk de baggermassa uit en krijg een lager gelegen vlakke, welks bodem, vast en zanderig is. Het zand ligt hier als de golfjes van de zee. Als ik de hak van mijn laars door het zand haal komen er kokkels (eetbare hartschelp) uit te voorschijn, dat zijn van die geribde schelpjes, welke onder het zand verborgen leven. Vroeger werden ze veel gevischt en met den kokkel-beugel uit het zand gehaald, aan boord gekookt en gezouten, in mandjes verpakt en naar Engeland verzonden.

Hier en daar lag een hoopje zand door de zeepier opgeworpen, net zoo'n kronkelig hoopje of men een tube tandpasta heeft leeggeknepen, af en toe zag ik de groote strandgaper een straal-tje water omhoog spuiten. Verderop staan een paar aalscholvers, wie weet hoeveel vischjes die weer verschalkt hebben. De visschers hier hebben niet veel met hen op; deze vogels, beweren ze, hebben een gloeiende maag, wat ze naar binnen slikken zijn ze zoo weer kwijt. Toen ik in het water begon te plassen gingen ze er vandoor, log en zwaar vlogen ze op.

In de geul waar ik liep lag veel bot, er schoten soms drie tegelijk weg; er waren er bij die ik op een half pond schatte. Aan de legertjes in het zand op den bodem kon ik zien waar de bot lag, ze liggen daarin op de loer om hun buit te bemachtigen. Ik heb wel eens geprobeerd er een te vangen door mijn laars er plotseling op te zetten en dan goed aan te drukken. Hierna stroopte ik mijn mouw op en trachtte de visch met mijn hand onder mijn laars te grijpen, maar dit lukte lang niet altijd, dikwijls was hij me te glad af. Nu gelukt het mij ook niet, want ze liggen niet vast genoeg.

Opeens (voor mij uit) slaat er een alikruik op hol, een leuk gezicht een zich zoo snel bewegende kruikel. Ik weet hem te vangen en zie nu, dat het een kleine heremietkreeft is, die zich een alikruik heeft toegeeigend om zijn weeke achterlichaam te beschermen.

Twee mannen waren in een klein bootje hier heen komen roeien en gingen nu met hun gereedschap onder de armen naar de mosselenbollen.

Het gereedschap bestond uit een schepnet en een klein houten harkje. Daar ik niet ver van hun af was, moest ik eens kijken wat ze daarmee uitvoerden.

Spoedig had ik hen bereikt. Ik wenschte ze goeden morgen. „Morgen” klonk het terug. De oudste van de twee haalde een door het zeewater verroeste tabaksdoos voor den dag, waaruit hij een pruim bij elkander graaide, groot genoeg voor drie visscherlui.

„Wat ligt er een kruikelzaad hooger op”, begon ik.

„Ja”, antwoordde de oude, „maar daar zal wel niets van terecht komen”.

En daar ik zijn oordeel hieromtrent wel eens wilde hooren vroeg ik: „Hoe dat zoo?”

„Vroeger lag je hier in het wier (wier was bij hem als bij zooveel anderen „zee gras”, het echte wier is maar rommel), maar nu, je ziet het zelf ook wel, 't is niets gedaan, als het nog een paar jaar zoo voortgaat zul je wat beleven. Alikruiken zijn er dan niet meer, want het zijn nu al geraamten, kijk maar”. Hij liet me een paar kruikels zien. Ik bekeek het en moest toegeven, dat er niet veel meer van het slakje te zien was, d.w.z. het slakje had zich zoo diep in het horentje terug getrokken, dat er niet veel meer van te zien was.

„Er zijn weinig kruikels en ze zijn niet veel waard ook, je moet je best doen om een half mud bij elkander te harken, hoor”. „De rogvisscherij was ook niets meer, veel rogeieren verongelukken nu er geen wier meer is, raken onder het zand of stroomen stuk. Ook de haringvangst gaat tegenwoordig elk jaar achteruit nu die afsluitdijk er ligt”.

Hij was somber gestemd over al die dingen. De spullen werden neergezet, het schepje ter hand genomen, het harkje, een latje met kort op elkander geslagen spijkers die dienst deden voor tanden, op een steeltje getimmerd, nam Jan in de andere hand en vlug haalde hij met dit laatste de mosselentrosjes op zij, waarna hij de alikruiken die bleven liggen in het beugelnetje harkte. Dit herhaalde hij net zoo lang, tot het beugeltje vol genoeg was en dan werd het in een mandje geledigd.

„Als ik twee van die mandjes vol heb, is er een half mud bij elkander” vertelde hij maar dan heb ik nog niet genoeg, want er is nog vuil in dus moet er zoo nog wel een half mandje bij, wil ik een half mud schoone alikruiken hebben, want er vallen nog heel wat kokkels en mosselen uit die er per ongeluk bij ingeharkt zijn en dan wordt er ook nog al veel zaad uit gezift”. Onder zaad verstaat men die alikruiken welke voor de consumptie te klein zijn.

„Zoo lang als het hier droog ligt blijf ik harken, als de vloed de zaak weer toedekt kneppelen we weer naar Nieuwediep om de kreukels uit te spoelen om de modder er uit te krijgen en wanneer er dan de schelpen uitgezocht zijn en het zaad er uit gezeefd, is de dag om”.

„En we boffen van de week nog dat we mooie tijen hebben, maar de volgende week is het zoo wat midden op de dag hoogwater, dan kunnen we niets uitvoeren, als je het dan niet treft dat je er heel wat bij elkander vindt, kun je beter thuis blijven. Verleden week had ik een gelukje. Toen vond ik in een geultje wel twee mud bij elkander liggen en was mijn dag dus goed. Maar je komt zulke gelukjes slechts zelden tegen”.

Zoo onder het praten door had hij een flink partijtje kruikels in zijn netje geharkt en ging ze nu naar zijn mandje brengen. Veel vuil zat er niet in, een enkel nonnetje, het mooie rose schelpje, waarvan er op het strand zooveel kunnen liggen, en een paar kokkels.

Ik zou nog eens naar het geultje kijken en wenschte hem verder een goeden dag.

In dat geultje (de visscherlui noemen dat het geultje van Pranger) moesten veel zeeanemonen zijn. Op plaatsen was het geultje diep en lag het vol met schelpen. Van de schoonheid der zeeanemonen was weinig te bespeuren, daarvoor stroomde het te erg, ze bleven dus gesloten en lieten niet meer van zich zien dan een dotje glibberigheid.

Op sommige plaatsen staken verscheidene buisjes van den schelpkokerworm omhoog. De buisjes wekken op het eerste gezicht den indruk van plantenresten; pas als men ziet, dat de worm zich naar binnen trekt, blijkt deze indruk een verkeerde te zijn.

Toon en Piet waren in dien tijd uitgevischt en waren weer aan boord en ik moest eens kijken of de koffie bruin was.

Ik bleef de rest van de dag aan boord en keek naar het netten boeten en hielp ze schoonmaken. De avond werd prachtig en ik genoot van het mooie weer.

De lange staken teekenen zich donker af tegen de roode avondlucht. Af en toe komt een schollevaar aangewiekt en zet zich op een der staken neer en droogt zijn veeren in de laatste stralen van de ondergaande zon. Uit de verte klinkt het geronk der motoren van de visschersvaartuigen afgewisseld door de schorre kreet van den blauwen reiger.

Die staken dienen namelijk als bakens voor schippers en visschers, ze geven aan waar de vaargeul is. Die vaargeul is zoo diep dat ze zelfs bij zeer laag water bevaarbaar blijft.

Uit het Noorden doemen koppels rotganzen op, welke zich aan de laatste resten van het zee gras te goed willen doen.

Leuke kleine gansjes met het witte halsbandje, ze komen op de wadden veel voor, en zijn een welkome buit voor de jagers.

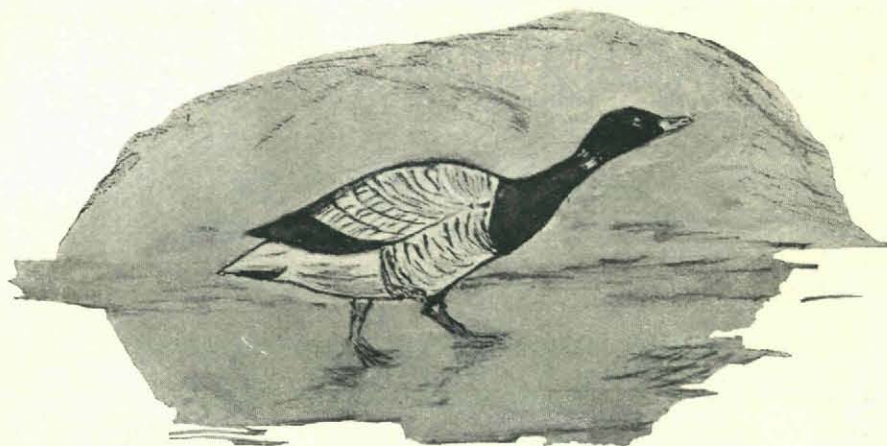
Ten behoeve van die jacht zijn hier en daar kisten in de schorren gegraven welke met zand zijn gevuld, opdat ze niet met hoog tij zouden wegspoelen; daar ze in den regel beneden de

DE SLIKKEN BIJ DEN HELDER ☼ ☼ ☼ ☼ ☼ ☼ 119

hoog waterlijn staan. Deze kisten dienen tot schuilplaats voor de stropers welke bij maneschijn in hun hooge laarzen en met hun geweer over den schouder, een schop onder den arm, naar de schorren komen. Nadat het zand uit de kisten verwijderd is en enkele steenen op een bepaalde afstand voor de kist zijn neergezet, kruipen de stropers er in.

Dat steenen plaatsen noemt men steken zetten en deze steken stellen dan ganzen voor die naar voedsel zoeken.

Strijken er nu ganzen neer dan worden ze onder schot genomen. Zoo gebeurde het vroeger wel dat één jager met een tachtig vogels thuis kwam, meestal ganzen en smienten, maar soms ook wulpen; hij neemt het zoo nauw niet. Deze stropers leven voor de jacht en visscherij. Nadat ze ongeveer een uur of vijf, 's nachts van de kist uit geschoten hebben, zijn ze verstijfd van de

koude en moeten ze als ze uit de kist gekropen zijn eerst wat heen en weer lopen om op te knappen. Dan worden de doode en half doode vogels bij elkander gezocht en naar de dijk gebracht.

Den volgenden morgen zitten dezelfde jagers weer in hun bootje bot en schar te peuren, of te visschen met het hoekwant, zooals ze dat noemen. Dit is een lange lijn van een tweehonderd meter, waaraan om de driekwart meter een dwarslijntje van vijftientwintig cm bevestigd is, aan dit eindje zit een haakje met een strandpier als aas. Deze lijn wordt met lange stokken om de vijftig meter vastgezet, op het droge.

Tijdens den vloed komt deze lijn een paar voet onder water te staan, de bot komt het eerst met den vloed mee en hapt gulzig naar het aas, waarmee ze dan gevangen is. Het komt wel eens voor, dat de lijn wat te vroeg gezet wordt, nog voor de vloed opkomt en dit is gevaarlijk voor de vogels, welke ook verzot zijn op strandpier. Bij het oppikken gaat de pier met haak en al naar binnen. Een tweetal vogels heb ik nog pas zoo gevonden die hadden zulk een haak ingeslikt. De eerste was een groenpootruiter, de tweede een rosse grutto in zijn mooi roodbruin pakje met den witten staart waarop bruine dwarsbanden. Beide vogels moest ik helaas afmaken.

Het is intusschen donker geworden en Piet Leen roept me dat er koffie is, en dan gaan we naar kooi.

Den Haag, Nov. '36.

GERRIT DE BEURS.

